

"Érzem, hogy bűnös vagyok"

Beszélgetés az ügyészségen Darvas Ivánnal

Amikor a rendőrség bűncselekmények alapos gyanúja miatt letartóztatta Darvas Ivánt, a neves színművészt - rémhírek százai kaptak szárnyra: "Száz színészt letartóztattak", "Darvas Iván üngyilkos lett, kiugrott az emeletről", "Darvas Ivánt félholttra verték a rendőrségen", stb. S a rémhírek áradata nem csökkent a letartóztatott színész körül, inkább dagadt. Sokan - még a becsültebbjei közül is - a legkülönbébb találgatásokba kezdtek, noha köztudott dolog volt, hogy Darvas Iván nem éppen makulátlanul, vagy éppenséggel odahaza húzódt meg az ellenforradalom idején.

Amikor a napokban résztvettünk ügyészi kihallgatásán, az előbb elmondottakat közöltük vele. Írdemes meghallgatni a kissé cinikus választ: "A börtönélet nem valami csuhaj dolog. Tessék, itt vagyok épségben, egészségben." Köztudott, hogy amikor valamely ügyben befejeződik a nyomozás, s a gyanúsítottat és bűnügyének anyagát átadják az ügyésznek, az ügyész még a vádirat elkészülte előtt kihallgatja az ügy szereplőit. Ez történt most is. Darvas Iván bűnügyében még nem állították össze a vádiratot, csupán az ügyészi kihallgatás történt meg. E kihallgatás után ültünk le beszélgetni: három ügyész, Darvas Iván és az újságíró.

40 - A nyomozati iratok szerint Ön 1956 október 31-én a fogolyszabadítás bűncselekményét követte el. Kérjük, mondja el véleményét erről - tettük fel az első kérdést az ügyész szobájában Darvas Ivánnak.

S Darvas beszélt.

Bátyja - akit kémkedésért 10 évi börtönbüntetésre ítélték 1956 nyarán - a gyűjtőfogházban "csücsült". Október 31-én délelőtt Darvas Iván kiment a gyűjtőfogházba, s bizottságot alakított a foglyok kiszabadítására. Megkérdeztük tőle, vajon tudja-e, hogy 1956 október 23-án Magyarországon a börtönökben akár közönséges, akár politikai bűncselekményekért már csak olyanok ültek, akik tényleges bűncselekményeket követtek el. Nem válaszolt. Feltettük azt a kérdést is, vajon tudja-e, hogy a gyűjtőfogházban prominens fasiszták, háborús bűnösök, nyilasok, egykori keretlegények is töltötték büntetésüket, mint politikai foglyok. Kijelenti, hogy erről tudott. A további beszélgetésből kiderült, hogy tulajdonképpen Darvas Iván és néhány társa kezdte meg a fogolyszabadítást a gyűjtőfogházban, s ezzel az amugy is felbolydult társadalom nyakára szabadítva a hétpróbás csirkefogókat. Egyébként dokumentumok bizonyítják, hogy az így kiszabadított foglyokat rövid időn belül egy másik szobában már a nemzetőrségbe toborozták, felfegyverezték őket.

A beszélgetés közben Darvas Iván elmondta, hogy most, amikor egy cellában ül a gyűjtőből általa kiszabadított fasisztákkal - érzi bűncselekményének súlyosságát. Mert, hogy bűncselekményt követett el, ezt az első pillanattól kezdve tudta, s ma is tudja. Bűnösnek érzi magát, s számol a méltó büntetéssel, csak az után reménykedik, hogy büntetésének leteltével folytathassa színészi munkáját. Nem vitatja, sőt, ő maga mondja el az újságírónak, hogy elkövette az izgatás bűntettét is. Arról a bizonyos, a rádióban felolvasott hat izgató, lázító, közvetett módon kommunistaellenes programokat szító pontról van szó, amelyet ő fogalmazott és terjesztett. Az izgatás bűncselekményénél csupán egy mentséget hoz fel a maga számára, s ez pedig, hogy ő is belekerült abba az uszító hullámba, amely akkor, az ellenforradalom idején különböző rétegeknél megindult. Tehát ez a két bűncselekmény az, amelyért Darvas Ivánt előzetes letartóztatásba helyezték. Az újságíró rendkívül kíváncsi arra, - s bizonyára a közvélemény is - ho-

gyan vélekedik tetteiről, saját magáról, az ellenforradalom eseményeiről ő, a gyanúsított.

- Ön tehetséges színész. Tudtunkkal a felszabadulás után kezdte színészi pályafutását, s ez a pálya egyenesen ívelt felfelé, minden elismerést megkapott ettől a társadalmi rendszertől, amelyet csak egy színész megkaphat 32 éves korára. Színészi munkájában nagyon sok, haladó figurát alakított. Mondja el őszintén, mást érzett belülről, mint amit kifelé mutatott?

- Nem éreztem mást. Igaz, engem úgy könyveltek el, mint reakcióst, de nem érzem magam reakciónak. Ha szabad egy börtön-kifejezéssel élnem, mindig belecsöppentem valami "buliba", s ez vitt, sodort. Ön bizonyára tudja, hogy tavaly augusztusban nekem volt egy kémkedési ügyem is. Akkor nagyon humánusan bántak velem, a tényleges bűncselekményekért egy évi felfüggesztett börtönbüntetést kaptam. Még a sajtó sem hozta nyilvánosságra. Az Atkár Árisztid-féle kémügyben szerepeltem. Atkár ugyanis régi, gyerekkori barátom, s bár tudtam róla, hogy kém, pénzt, vegytintát, s egyéb kémkedéshez szükséges eszközöket juttattam el neki. Valahogy éreztem akkor is, hogy nem jól teszem, amit teszek, nem tudtam kiszabadulni Atkár barátságának bűvköréből. Az októberi dolgokról annyit tudok mondani, hogy bennem maradtak tuskék, - igaz, aprók - a 12 év alatt, amolyan színházi tuskék. Én ezt önmagamban is felnagyítottam, s októberben, a felizgatott hangulat hatására valami kibírhatatlannak éreztem a világot. Így született meg agyamban a színészi hat pont, így jutottam ki a gyűjtőbe, így szabadítottam ki a fasisztákat.

- Ön szerint mennyit?

- Én körülbelül százat, a többi már ment magától. A bűncselekmény az tény - nem tudom meg nem történné tenni, noha őszintén bánom.

A közvélemény előtt Darvas Iván szimpatikus színész volt, tehetségénél fogva. De komoly bűncselekményeket követett el, s ezért büntetés jár, annál inkább, mert egy jogerős tartozása is van az igazságszolgáltatással szemben. Most, hogy előbbi bűncselekményeit ujabbak-

kal tetézte nem lehet vele szemben helye annak az elnézésnek, amellyel tavaly ügyét kezelték. S ha ezt elmondjuk mindazoknak, akiket az ellenség félrevezet rémmeséivel, gátat tudunk vetni a zavartkeltő hírverésnek, - sőt a dolgozók helyeselni, s támogatni fogják igazságszolgáltatásunkat, amely egyforma mértékkel már - mindenkit!

Szabó László